

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ
PAŽYMA

DĖL VYRIAUSYBĖS NUTARIMO

**„DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS DRAUDIMO PROPAGUOTI KOMUNIZMĄ ARBA
KITĄ TOTALITARINĘ SANTVARKĄ VIEŠUOSIUOSE OBJEKTUOSE ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIII P-1436(2) IR SEIMO NARIŲ A. AŽUBALIO IR L. KASČIŪNO
2019 M. VASARIO 12 D. PASIŪLYMŲ DĖL ŠIO ĮSTATYMO PROJEKTO“ PROJEKTO
(TAP-21-532(2) (TAIS NR. 21-21499(4))**

2021-11-10 Nr. NV-2818

Vilnius

Nutarimo projekto rengėjas - Kultūros ministerija.

Įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) (*registruota 2017-12-05*) **iniciatoriai Seimo nariai:** A. Ažubalis, L. Kasčiūnas, A. Gumuliauskas, S. Tumėnas, P. Urbšys, E. Zingeris, E. Gentvilas, A. Bilotaitė, P. Saudargas, V. Juozapaitis, A. Anušauskas, A. Maldeikienė, A. Nekrošius, I. Šimonytė, R. Morkūnaitė-Mikulėnienė, P. Gražulis.

Papildomų pasiūlymų dėl Įstatymo projekto rengėjai (*registruota 2019-02-12*) – Seimo nariai A. Ažubalis, L. Kasčiūnas.

Įstatymo projektu siūloma:

- ✓ nustatyti tvarką, pagal kurią Lietuvos Respublikoje būtų pakeisti arba pašalinti viešieji objektai, kurių pavadinimas ar turinys propaguoja komunizmą arba kitą totalitarinę ideologiją ar santvarką.
- ✓ komunizmo ar kitos totalitarinės ideologijos ar santvarkos propagavimas yra asmenų, organizacijų, įvykių ar datų, susijusių su 1940-1941 ir 1944–1990 m. sovietine bei 1941-1944 m. nacistine okupacijomis, įamžinimas bet kokia forma.

Siūloma nustatyti, kad draudžiama propaguoti komunizmą arba kitą totalitarinę ideologiją ar santvarką, viešuosiuose objektuose įamžinant asmenų, organizacijų, įvykių ar datų, susijusių su 1940–1941 ir 1944–1990 metų sovietinės bei 1941–1944 metų nacistinės okupacijų įtvirtinimu ir represijomis (taikoma viešojo naudojimo objektams, erdvėms ar renginiams ir įvykiams):

- jeigu viešojo objekto pavadinimą ar turinio savybės galima pakeisti, objektas nebūtų pašalinamas;
- jeigu pavadinimo ar turinio savybių pakeisti neįmanoma, objektas privalo būti pašalinamas;
- išimtis būtų taikoma karių palaidojimo vietoms, kadangi tai atskirai reglamentuojama dvišaliais susitarimais ir tarptautinėmis konvencijomis;
- taip pat objektams, eksponuojamiems viešose vietose kitu nei totalitarinės santvarkos propagavimo tikslu (vykdant meninę, šviečiamąją, kolekcionavimo, mokslinę arba panašaus pobūdžio veiklą);
- viešųjų objektų, kuriems būtų taikomas draudimas, sąrašo sudarymą atsakingas Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras;
- šį sąrašą tvirtintų Vyriausybė, kuri nustatytų patvirtinto sąrašo objektų pakeitimo ar pašalinimo tvarką.

Dabartinė situacija. Atkreiptinas dėmesys, kad Vyriausybės 2018 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 974 jau buvo teikta išvada dėl to paties Įstatymo projekto. Seimo nariai A. Ažubalis, L. Kasčiūnas, atsižvelgiant į ekspertines išvagas dėl pernelyg abstrakčių formuluočių, pateikė pasiūlymus dėl Įstatymo projekto papildymų (2019 m. vasario 12 d.).

Esmė: Kultūros ministerijos teikiamu Nutarimo projektu siūloma iš esmės pritarti Įstatymo projektui ir pasiūlyti Seimui jį tobulinti, atsižvelgiant į šias pastabas ir pasiūlymus:

- ✓ siūlytina Įstatymo projekto **pavadinimą tikslinti nustatant draudimą propaguoti ne tik komunizmą, bet ir kitus totalitarinius režimus ar ideologijas** (*komunizmą, nacizmą, kitus totalitarinius režimus ir jų ideologijas*) atitinkamai tikslinant Įstatymo projekto nuostatas;
- ✓ atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siūlomos nuostatos yra deklaratyvaus pobūdžio, **neįtvirtina aiškaus įgyvendinimo mechanizmo**, todėl priėmus Įstatymo projektą tai gali sukelti neaiškumų ir problemų šias nuostatas taikant praktikoje, siūlytina įvertinti šiuos aspektus:
 - **įtvirtinti „propagavimo“ sąvoką**, kuri būtų būdinga tik šiame Įstatymo projekte siūlomų teisinių santykių sričiai ir pagal savo turinį galėtų reikšti „naudojimą propagandai – nekritiškai suvoktai informacijai, šlovinančiai režimus ir ideologijas“;
 - **suvienodinti Įstatymo projekte vartojamas kitas sąvokas** („viešojo naudojimo objektai“, „viešieji objektai“, „erdvės“, „kitos bendro naudojimo erdvės“ ir pan.) ir papildomai apibrėžti sąvoką „viešosios paskirties pastatai, įstaigos ir įrenginiai“;
 - **nustatyti kriterijus ir sąlygas, kuriais vadovaujantis viešojo naudojimo objektai būtų priskiriami draudžiamiesiems objektams**, įrašomi į viešųjų objektų, prieštaraujančių Įstatymo projekto 2 straipsnyje 1 dalyje įvardintoms nuostatoms, sąrašą, **bei kokie būtų tolesni valstybės institucijų veiksmai šį sąrašą sudarius**;
 - **numatytas išimčių, kai viešieji naudojimo objektai neprivalėtų būti šalinami, sąrašas turėtų būti baigtinis**, konkretus, aiškus ir nedviprasmiškas, jame neturėtų būti vertinamojo pobūdžio nuostatų.
 - nuostatų, kuriomis įpareigojama pašalinti objektus, propaguojančius totalitarinę santvarką, įgyvendinimas gali būti susijęs su objektų savininkų nuosavybės teisių ribojimu. Įstatymo projekte **turi būti įtvirtintos draudžiamų objektų pakeitimą ar pašalinimą reguliuojančios nuostatos**, jas vykdysiantys subjektai (objektų savininkai, konkrečios valstybės institucijos ar kt.), numatyta kokiomis lėšomis pakeitimo ar pašalinimo darbai bus finansuojami, kaip būtų skundžiami atsakingų institucijų sprendimai ir kt.
 - siūlytina kartu keisti ir Administracinių nusižengimų kodeksą suderinant su Įstatymo projekto 2 straipsnyje siūlomu reguliavimu;
 - **pritarti Seimo nario A. Ažubalio pateiktiems pasiūlymams** pakeisti Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalį ir 2 straipsnio 1 dalį, įvardinant tai kaip **sovietinės ir nacistinės okupacijų šlovinimą**, kadangi savaime asmenų, organizacijų, įvykių ar datų sąsajos su sovietinės ir nacistinės okupacijų įtvirtinimu ir represijomis neatskleidžia totalitarinės ideologijos ar režimo propagavimo, teigiamo požiūrio totalitarinių režimų atžvilgiu ar susidomėjimo totalitarine ideologija;
 - **nepritarti Seimo nario L. Kasčiūno pateiktiems pasiūlymams** pakeisti Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalį ir 2 straipsnio 1 dalį, **nes juose nurodytas netikslus sovietinės okupacijos (1940-1953 metai) laikotarpis neatitinka tikslaus okupacijos laikotarpio: 1940–1941 ir 1944–1990 metai**.
 - iš esmės pritarti Seimo narių A. Ažubalio ir L. Kasčiūno pasiūlymams pakeisti Įstatymo projekto 3 straipsnio 4 dalies 2 punktą.

Atitiktis Vyriausybės programai: tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

Derinimas

- Nutarimo projektas patikslintas atsižvelgiant į Teisingumo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos pastabas, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro pastabą (*dėl nurodyto netikslaus sovietinės okupacijos (1940-1953 metai) laikotarpio, kuris neatitinka tikslaus okupacijos laikotarpio: 1940–1941 ir 1944–1990 metai*).

Dalykinio vertinimo išvada:

- ✓ Teikiamas projektas pakoreguotas atsižvelgiant į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus, pateiktus pažymoje Nr. NV – 1010.
- ✓ Teikiamas projektas tikslintinas įvertinant Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pasiūlymus, pateiktus pažymoje Nr. NV – 2813.
- ✓ Teikiamą projektą siūloma svarstyti Tarpinstituciniame pasitarime.

Socialinės politikos grupės patarėja

Nomeda Poderienė

Nomeda Poderienė, tel. +37070661816, el. p. nomeda.poderiene@lrv.lt